

Obvladovanje invazivnih tujerodnih vretenčarjev, ki zadevajo Unijo, z upoštevanjem njihove dobrobiti

Nyctereutes procyonoides
Rakunasti pes

Razširjenost

Rakunastega psa so v Sloveniji do sedaj našli le posamič, le malo je podatkov o odstrelih in drugih opazanj. Ta tujerodna vrsta pri nas ne tvori stabilne populacije. V naravo so pobegnili iz ujetništva, k nam pa se morda razširjajo iz sosednjih držav, saj so njihove populacije zabeležene v Avstriji, Italiji in na Madžarskem. Živi v listnatih in mešanih gozdovih, z bogato podrastjo, ter na območjih s travniki, v bližini voda. Rakunasti psi so oportunistični vsejedci, pogosto se hranijo z mrhovino, pa tudi z dvoživkami in lahko predstavljajo grožnjo njihovim populacijam. Prav tako ogrožajo vodne ptice, saj lahko plenijo njihova jajca. So tudi pomembni prenašalci stekline in drugih bolezni, kot tudi parazitov, ki ogrožajo domorodne živali in ljudi.

Ključni predpisi, pomembni za obvladovanje invazivnih tujerodnih vrst (ITV) vretenčarjev

Ključni predpis je Uredba (EU) 1143/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o preprečevanju in obvladovanju vnosa in širjenja invazivnih tujerodnih vrst. V slovenski zakonodaji različne vidike obvladovanja ITV vretenčarjev obravnavajo naslednji zakoni z nekaterimi podzakonskimi predpisi:

- Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04) in Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04).
- Zakon o divjadi in lovstvu (Uradni list RS, št. 16/04), Uredba o določitvi divjadi in lovnih dob (Uradni list RS, št. 101/04).
- Zakon o zaščiti živali (Uradni list RS, št. 38/13).
- Zakon o sladkovodnem ribištvu (Uradni list RS, št. 61/06).

Razpoložljivi ukrepi za obvladovanje

Informacije v tem letaku so povzete iz *Priročnika za humano obvladovanje invazivnih tujerodnih vretenčarjev, ki zadevajo Unijo* [ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/index_en.htm], v katerem je več informacij o specifičnih ukrepih upravljanja. Pred izvedbo ukrepov, opisanih v priročniku, je priporočljivo preveriti različne vidike njihove uporabe, vključno z učinkovitostjo, možnimi vplivi na dobrobit živali in stranskimi učinki, ter upoštevati lokalne razmere, razpoložljive vire in zmogljivosti.

Uporabniki priročnika naj sprejmejo metodo z najmanjšim vplivom na dobrobit živali, ki ustreza posebnim okoliščinam v državi članici, vendar brez zmanjšanja učinkovitosti ukrepov obvladovanja.

Kako so bili ocenjeni in razvrščeni vplivi na dobrobit živali:

	Splošen vpliv na dobrobit (5 domen) Ocenjuje vpliv ukrepa na dobrobit, izključujoč samo usmrtilitev živali (če ukrep vključuje usmrtilitev)			Način smrti Ocenjuje vpliv metode usmrtilitve na dobrobit (če ukrep vključuje usmrtilitev)		
Kategorije vpliva	Brez vpliva (0)	Blag/zmeren vpliv (1)	Močan/izjemno močan vpliv (2)	Takojšnja smrt (brez trpljenja) [0]	Smrt ni takojšnja (blago/zmerno trpljenje) [1]	Smrt ni takojšnja (močno/izjemno močno trpljenje) [2]

Ukrep	Cilj	Učinkovitost in stroški	Kategorija vpliva na dobrobit	
			Splošna dobrobit	Način smrti
Pasti v obliki kletke	Hitra odstranitev, odstranitev/ nadzor / omejitve populacije	Kljub temu, da je metoda na voljo, so potrebne dodatne informacije o učinkovitosti in stroških ukrepa za to ciljno vrsto. Ko je cilj odstranitev populacije, je kletke najbolje uporabiti v kombinaciji z drugo metodo za odstranitev vseh osebkov, ki se morda kletkam izogibajo. Uporabi se jih lahko tudi za lociranje živali, ko je stopnja ulova nizka. Kadar je cilj nadzor populacije, je treba zagotoviti, da je lovni napor ustrezen za dosego cilja.	(1)	NA
Odstrel	Hitra odstranitev / odstranitev/ nadzor / omejitve populacije	Kljub temu, da je metoda na voljo, so potrebne dodatne informacije o učinkovitosti in stroških ukrepa za to ciljno vrsto. Lov pogosto kombinirajo z drugimi ukrepi.	(0) - (2)	[0] - [2]
Lovski psi (sledenje)	Hitra odstranitev / odstranitev/ nadzor / omejitve populacije	Kljub temu, da je metoda na voljo, so potrebne dodatne informacije o učinkovitosti in stroških ukrepa za to ciljno vrsto. Sledilne pse, ki nikoli ne uplenijo ali ne pridejo v neposreden stik s ciljno vrsto (uporabi se na primer nagobčnik) so uspešno uporabili za sledenje rakunastim psom na Norveškem. Na Švedskem so jih uporabili skupaj z drugimi ukrepi za nadzor populacije rakunastih psov. Celoten projekt je bil zelo učinkovit in je stal cca. 800 000 €/leto v obdobju 2010-2020, kar vključuje vse integrirane ukrepe.	(0) - (1)	NA
Uporaba živali vodnice (iste vrste)	Neznano	Metoda je v razvoju za to ciljno vrsto. Potrebne so dodatne informacije o dejanski uporabi, učinkovitosti in stroških ukrepa za rakunastega psa. Na Švedskem so ugotovili, da so nekatere živali vodnice zelo učinkovite, druge pa si nikoli niso poiskale novega partnerja. Ocena stroškov in učinkovitosti je težka, saj je bil ukrep povezan z drugimi ukrepi. V srednje veliki populaciji so bili drugi ukrepi učinkovitejši, ko pa je populacija zelo majhna, se živali vodnice pokažejo kot veliko bolj učinkovite.	(1)	NA
Kemični nadzor plodnosti	Nadzor	Metoda je potencialno na voljo za to ciljno vrsto. Potrebne so dodatne informacije o dejanski uporabi, učinkovitosti in stroških ukrepa za rakunaste pse. Določeni kontraceptivi, ki so jih uporabili pri živalih v ujetništvu, so bili zelo učinkoviti pri preprečevanju razmnoževanja. Neoralni kontraceptivi so najbolj uporabni pri izoliranih in majhnih populacijah zaradi priseljevanja in izseljevanja, ki lahko vplivata na delež živali, ki dobijo kontracepcijo. Razpoložljivost kemičnega nadzora plodnosti, ki bi ga lahko aplicirali peroralno z vabami, specifičnimi za vrsto, bi potencialno močno povečala obseg uporabe teh sredstev kot orodja za upravljanje ITV.	(0) - (1)	NA

Ukrepi za usmrnitev/odstranitev po ulovu

Ukrep	Kategorija vpliva na dobrobit	
	Splošna dobrobit	Način smrti
Evtanazija z injekcijo	(0) - (1)	[0] - [1]
Spremenjena atmosfera	(1)	[1] - [2]
Streljanje – usmrnitev ujetih živali	(1)	[0]
Udarec v glavo (kranialna depresija)	(1)	[2]
Električni udar	(2)	[1]
Zakol z nožem	(1)	[0]
Ujetništvo	(1)	NA
Kirurška sterilizacija	(1)	NA

Datum: 28. 09. 2022

Viri

Priročnik za humano obvladovanje invazivnih tujerodnih vretenčarjev, ki zadevajo Unijo, je na voljo na strani Evropske komisije o ITV: [\[ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/index_en.htm\]](https://ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/index_en.htm)

fotografija: *Nyctereutes procyonoides* rakunasti pes © Dennis Irrgang CC BY 2.0

Pravno obvestilo: Ta dokument je pripravil IUCN v okviru pogodbe št. 07.027746/2019/812504/SER/ENV.D.2. "Identification, Assessment, Sharing and Dissemination of Best Practices for Humane Management of Invasive Alien Species". Določene informacije in stališča morda niso celovita in ne odražajo nujno uradnega mnenja Evropske komisije, IUCN in drugih organizacij, ki so prispevale k njegovemu oblikovanju (APHA, Eurogroup for Animals, EAZA, Newcastle University, EARS). Komisija ne jamči za točnost podatkov, vključenih v ta dokument. Niti Komisija niti IUCN ali katera koli oseba, ki deluje v imenu Komisije ali IUCN, vključno z avtorji ali sodelujočimi pri pripravi dokumenta, ne more biti odgovorna za uporabo informacij, ki jih dokument vsebuje. Reprodukcijska dovoljenja, če je naveden vir.

Povratne informacije: Komentarji, ki bi lahko izboljšali ta dokument, so dobrodošli. Prosimo, pošljite svoje komentarje po e-pošti na naslov ENV-IAS@ec.europa.eu